

Április 6. Boldog Notker bencés szerzetes

Sankt Gallen kanton, 840 körül. +Sankt Gallen, 912. április 6.

Latin nyelven író középkori frank költő, zenész, sankt galleni bencés szerzetes. Őt tartják a Nagy Károly életéről szóló könyv (De Carolo Magno) szerzőjének. Egészen kicsi korától kolostorban nevelkedett, majd ott is lett szerzetes. 890-ben könyvtárosként említik őt, 892-től pedig a vendégek fogadását is rá bízta.

Megírta Szent Gallus, a kolostor alapítója élettörténetét. Amikor III. Károly a kolostorban tartózkodott, Notker beszélt neki Nagy Károly tetteiről, melyeket még fiatalon hallott a tanítótól. A király megbízta, hogy foglalja írásba valamennyit. A Gesta Karolival emlékeztető művet alkotott, amelyben a nagy uralkodó misztikus voltára helyezte a hangsúlyt, és megemlékezett a király egyház iránti gondoskodásáról. Zenei és irodalmi kezdeményezéseivel a kor szerzetesi iskoláinak énekkutatását kívánta korszerűsíteni. Egyes gregorián énekek szöveg nélküli dallamrészletei alá verseket készített, és ezzel valószínűleg ő alkotta meg a gregorián ének új műfajait, a trópuszt és a szekvenciát. Az elsők között írt strófikus költeményeket, amelyekben már rímeket is használt. A nagyobb ünnepekre komponált miséit a XVI. századig egész Európában énekeltek. Húsvét ünnepi szentmiséjében a Victimae paschali laudes (A húsvéti Áldozatnak dicséretet) kezdetű szekvenciáját pedig ma is énekelik a római katolikusok, Babits Mihály fordításában.

Beszédhibája és foghíja miatt ő maga Balbulus, azaz Hebegő Notkernek nevezte magát. A kortársaitól „a Szentlélek edénye”, az utókortól „a költő”, míg a történészekről a „Sankt Galleni Notker” nevet kapta.

Notker élete a politikai és kulturális hanyatlás idejére esik. A politikai hanyatlásnak megfelelt a szellemi-kulturális süllyedés. Az a nagyszabású fáradozás a művelődés érdekében, amelyet „karoling reneszánsz” néven szoktak jelölni, a IX. század harmadik negyedében a nyugati frankok birodalmában még egyszer a tetőpontjára jutott, majd hamarosan kihunyott. Sok iskola elsorvadt, kéziratok hevertek feldolgozatlanul, krónikák szakadtak félbe.

A keleti frankok birodalmának kulturális központjai közé tartozott Sankt Gallen is, amely

ezekben az egyébként olyan kevésbé szerencsés években virágkorát élte. Eredetileg az ír Szent Gallusnak, Szent Kolumbán tanítványának az alapítása volt, ám Gallus halála után csakhamar visszafejlődött. Szent Otmár (689 körül-759) a bencés regula alapjain új életre keltette az alapítást. A kolostor elkeseredett küzdelmet vívott a területileg illetékes konstanzi püspöktől való függetlenségéért. Jámbor Lajos 816-ban a kolostornak a szabad apátválasztás kiváltságát adományozta.

Notker 840 körül született, mivel apja korán meghalt, Adalbert, Nagy Károly régi hű harcosa vette magához, és azon fáradozott, hogy neveltjét megismertesse a császár nagy tetteivel. A fiú talán öt-hat évesen bencés kolostorba került, ahogy ez akkoriban gyakran megtörtént. A kolostorban Adalbert fia, Werinbert, aki Fuldában tanult, fogta pártját a gyermeknek, és gyakori elbeszéléseivel közel hozta hozzá Nagy Károly jámborságát és egyházi tevékenységét.

A kolostori iskola képzésének a célja az volt, hogy Isten szolgálatára neveljen. A latin zsoldárok gyakori imádkozása azzal az előnnyel járt, hogy idővel megérezték valódi, eleven, életközlő lüktetésüket. Az a virtuóz mesterség, amellyel Notker később himnuszaiban a gyakran merev nyelvi anyagot összefűzte és elrendezte, bizonyára itt nyerte el az alapját. A tanításban ezután következett az olvasás, a művészi írás, a himnuszénekzés és a nyelvtan oktatása. Mindezeket klasszikus és keresztény költők, különösen Vergilius és Prudentius segítségével tanulták. Notker görögül is tanult valamennyit; ez nem volt bevett szokás az ő korában. A Biblia a latin nyelvi köntösben is annyira elemi módon hatott, és olyan mélyen megragadta a kora középkori embert, hogy az összöveg filológiai kutatását nem érezték szükségesnek. A tanulóknak végül a versírást kellett megkísérelnie, és Notker ekkor tanulta meg a költészet mesterségbeli fogásait.

Később gyakran kisebb utazásokat tett kolostori ügyekben, néha okmányokat írt a kolostor számára, egypár évig betegápolóként, alkalmyszerűen pedig könyvtárosként is működött. A Walafrid (808/09-849) által negyven évvel azelőtt összeállított művet, Szent Gallus életét újból megírta.

Minden félénksége és érzékenysége mellett Notkert mélységes belső nyugalom töltötte el. III. Károly egy büszke udvari emberének, aki csodálkozott az egyszerű szerzetes tudós tekintélyén, és azzal a gúnyos kérdéssel akarta őt nevetségessé tenni, hogy mit tesz Isten ebben a pillanatban, nyugodtan válaszolta: *„Azt teszi, amit mindenkor tesz: felemeli az alázatosakat, és megalázza a gőgösöket”*.

Notker különböző jellegű műveket hagyott hátra. Egykori tanítványának, III. Salamon (859-919) konstanzi püspöknek ajánlott műve, a Formulák könyve különféle jellegű levelek gyűjteményét tartalmazza: személyes megnyilatkozásokat, versleveleket, tanító leveleket, hivatalos iratokat, jogi okiratba foglalásokat, királyi okleveleket.

Amikor III. Károly Sankt Gallenben tartózkodott, Notker beszélt neki Nagy Károly tetteiről. Rögtön felhívást kapott, hogy írja le őket. Ahogy a Himnuszok és a Formulák könyvében, valamint Szent Gallus életrajzában, a Gesta Caroliban is olyan jellegű művet alkotott, amilyennel egyhamar senki sem próbálkozott. A szerző nem a történelemhez, hanem a történetekhez fordult. A műben főleg a nagy uralkodó misztikus képe rajzolódik ki, de kiolvashatjuk belőle Notker nézeteit is a papi fejedelmek helyes és hamis magatartásáról, a bűnről és a vezeklésről, az ördögről és a csodáról, a császár és a püspökök kölcsönös viszonyáról. Különleges tetszéssel rajzolta meg Károlynak a szent dolgok és az Egyház iránti gondoskodását.

Notker halhatatlan műve a Liber hymnorumban összegyűjtött szekvenciái. Nyugati frank minták alapján alkotta meg s versei formai és tartalmi szempontból egyaránt a legnagyobb tökéletességre.

Himnuszaiban Notker nemcsak zseniális költőnek mutatkozik, hanem mélységesen jámbor férfinak is, aki határtalanul tiszteli Krisztust, Máriát és a szenteket.

Húsvét ünnepi szentmiséjében, amikor a Victimae paschali laudes kezdetű szekvenciát énekelik a katolikusok, Húsvét áldott áldozatját Notker szavaival áldják.

912. április 6-án halt meg Notker, amikor már Sankt Gallenben is megkezdődött a lelki hanyatlás. 1513-ban pápai megbízás alapján konstanzi Hugó püspök avatta szentté; 1624-ben megerősítették kultuszát.

Ehhez a naphoz is kötődik babonás hiedelem: a parasztember figyelte az időjárást., "Ha esik az eső, szűk lesz az esztendő"; -vélték a szerémségi öregek.

Irodalom:

Április 06. Boldog Notker bencés szerzetes

Írta: Benedek Csaba-Kürtössy Péter

2020. április 05. vasárnap, 13:39 - Módosítás: 2020. április 06. hétfő, 18:44

Penavin Olga : Népi kalendárium. Az esztendő néprajza a jugoszláviai magyarság körében. Forum Könyvkiadó. Újvidék, 1988. 86.

[Diósgyőr: Szentek élete: Boldog Notker bencés szerzetes:](#)

[Ember: A hétért szentje: Notker Balbulus \(április 6.\)](#)